

2/12
2021

DILEMMA'S EN GRIJZE ZONES IN DE ZORG

PROGRAMMA

Studiedag OPZ Geel

Donderdag 2 december 2021

Livestream vanuit Cultuurcentrum de Werft

1-3	INLEIDING
4-5	PROGRAMMA
6-9	PLENAIRE LEZINGEN
10	PRAKTISCHE AFSPRAKEN
11-14	PUBLICATIES

Het OPZ Geel wijdt de zestiende studiedag aan de thematiek van 'dilemma's en grijze zones in de zorg'. We stellen hiermee een onderwerp centraal dat zorgverleners van verschillende disciplines aangaat. Wie namelijk in de zorg werkt en goede zorg wilt bieden, wordt als vanzelf geconfronteerd met dilemma's en spanningsvelden. Ook met grijze zones krijgt een zorgverlener te maken. Hij of zij wordt uitgedaagd om de automatismen en routines van de eigen comfortzone los te laten. Om bij dilemma's en spanningsvelden uiteindelijk een bepaalde keuze te maken. Om bij grijze zones, waar geen duidelijke regels gelden, risico's te durven nemen. Vaak gaat de confrontatie gepaard met morele stress en een basisgevoel van onmacht. Wanneer men de uitdaging aangaat, kan men dit basisgevoel wel keren; en uiteindelijk komt men zo, mogelijk, dichterbij de kern van goede zorg.

In de samenwerking en op teamniveau kunnen dilemma's, spanningsvelden en grijze zones leiden tot meningsverschillen en conflicten. Het is belangrijk hierover in gesprek te durven gaan. Oplossingen liggen niet steeds voor het grijpen en ze snel willen vinden, kan frustrerend werken. Ervaring en onderzoek wijzen uit dat het bespreekbaar maken en de dialoog aangaan, op zich reeds kunnen leiden tot een andere beleving en tot de ervaring dat men met de kern van goede zorg bezig is.

Als leidinggevenden van zorgteams vormt de wijze waarop we met dilemma's en grijze zones omgaan een grote uitdaging. Dit heeft alles te maken met onze stijl van leidinggeven, onze verhouding tot de medewerkers en de cultuur van de afdeling of leefeenheid.

Ook als managers en directieleden worden we op een eigen manier geconfronteerd met dilemma's en spanningsvelden. Dit heeft bijvoorbeeld te maken met de keuzes die we dienen te maken ten gevolge van krapte op de arbeidsmarkt bij een aantal zorgdisciplines en met de keuzes die we moeten maken ten gevolge van financiële beperkingen.

Spanningsvelden en dilemma's spelen zich ook af op het macro-niveau van wat we inzake gezondheidszorg als samenleving voor de toekomst willen. Dat brengt ons bij de toegankelijkheid en de betaalbaarheid van de zorg en de maatschappelijke keuzes die we maken. Een rechtvaardige verdeling van de middelen en een gelijke toegang voor een gelijke zorgbehoefte vormen hierbij fundamentele uitgangspunten.

De thematiek van dilemma's, spanningsvelden en grijze zones speelt zich dus af op diverse niveaus: op het micro-niveau van de individuele zorgverlener in het contact met patiënten en cliënten en op het micro-niveau van de zorgteams; op het meso-niveau van de zorgvoorziening met haar keuzes rond personeelsinzet en zorgdisciplines en met visie en beleid naar de toekomst toe; en op het macro-niveau van het systeem van de gezondheidszorg, de financiering ervan en de keuzes die we als samenleving maken.

We vertrekken vanuit een breed perspectief op de hervorming van de gezondheidszorg, met aansluitend een ethische reflectie over het omgaan met spanningsvelden vanuit goede zorg. In een derde lezing volgt een reflectie op wat nodig is voor een kwaliteitsvolle werkomgeving. We accentueren de interactie tussen de sprekers. Vandaar dat ze alle drie participeren aan de twee vragenrondes.

Pieter Jans,
Administrateur-generaal

Plenaire lezingen

- 9u30 Verwelcoming door *Pieter Jans*, administrateur-generaal OPZ Geel.
- 9u35 Inleiding door *dr. Walter Krikilion*, dagvoorzitter, psychotherapeut en doctor in theologie, stafmedewerker patiëntenzorg, auteur van 'Geestelijke gezondheidszorg in het licht van zingeving en spiritualiteit' (Garant, 2012) en 'Zingeving bij herstel: helende perspectieven in dialoog' (Garant, 2019).
- 9u45 **Keuzes maken voor een veel betere gezondheidszorg: geïntegreerde zorg als integraal antwoord op pijnpunten en spanningsvelden.**
Dr. Ri De Ridder, algemene arts, is oprichter van en was als huisarts actief in het wijkgezondheidscentrum De Sleep te Gent, auteur van 'Goed ziek: hoe we onze gezondheidszorg veel beter kunnen maken' (Van Halewyck, 2019), voormalig hoofd van de Dienst geneeskundige verzorging van het Riziv, Expert Covid in de Beleidscel van de federale minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid Frank Vandenbroucke.
- 10u20 **'Kom binnen en zet u': filosofisch-ethische reflecties over menselijke waardigheid, het goede leven, spanningsvelden en het pluisbloemeffect van ethiek in de zorg.**
Prof. dr. Yvonne Denier, filosoof, ethicus, geassocieerd professor aan het Centrum voor Biomedische Ethiek en Recht van de KU Leuven, stafmedewerker ethische thema's bij Zorgnet-Icuro en als zodanig mee verantwoordelijk voor ethische visieontwikkeling in de Vlaamse zorgorganisaties, auteur van 'Het pluisbloemeffect: hoe ethiek in de zorg aanstekelijk werkt' (LannooCampus, 2021).

10u55 **Vragenronde met Ri De Ridder, Yvonne Denier en Walter Sermeus.**

11u10 Pauze

11u25 **Mentale gezondheid als voorwaarde voor goede zorg en als bron van veerkracht.**

Prof. dr. Walter Sermeus, verpleegkundige, doctor in de maatschappelijke gezondheidszorg, gewoon hoogleraar aan het Leuvens Instituut voor GezondheidszorgsBeleid van de KU Leuven en programmadirecteur van de master management en beleid van de gezondheidszorg.

12u05 **Vragenronde met Ri De Ridder, Yvonne Denier en Walter Sermeus.**

12u30 Einde

KEUZES MAKEN VOOR EEN VEEL BETERE GEZONDHEIDSZORG: GEÏNTEGREERDE ZORG ALS INTEGRAAL ANTWOORD OP PIJNPUNTEN EN SPANNINGSVELDEN.

Dr. Ri De Ridder, algemene arts, is oprichter van en was als huisarts actief in het wijkgezondheidscentrum De Sleep te Gent, auteur van 'Goed ziek: hoe we onze gezondheidszorg veel beter kunnen maken' (Van Halewyck, 2019), voormalig hoofd van de Dienst geneeskundige verzorging van het Riziv, Expert Covid in de Beleidscel van de federale minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid Frank Vandenbroucke.

Ri De Ridder stelt vanuit zijn boek 'Goed ziek' het model van geïntegreerde zorg voor als antwoord op pijnpunten en spanningsvelden in het Belgische gezondheidszorgsysteem.

De corona-crisis heeft een aantal spanningsvelden aangescherpt en ook pijnpunten in de zorg uitvergroot. De crisis heeft ons zo nadrukkelijk geconfronteerd met de uitdagingen die op ons af komen en met keuzes die we als samenleving dienen te maken. Dat omvat verschillende niveaus: het macro-niveau van het systeem van de gezondheidszorg en van de financiering ervan, het meso-niveau van de samenwerking op regionaal niveau tussen zorgvoorzieningen en partners in de eerstelijnszorg, en het micro-niveau van zorg, therapie en begeleiding.

Ri De Ridder stelt vanuit zijn boek 'Goed ziek' het model van geïntegreerde zorg voor als antwoord op pijnpunten en spanningsvelden in het Belgische gezondheidszorgsysteem. Hij laat zien dat het mogelijk is om de organisatie van de zorg en de financiering integraal te herstructureren: met minder verspilling van middelen, met een meer rechtvaardige verdeling ervan en met een gelijke toegang tot zorg bij een gelijke zorgbehoefte. Concreet gaat

het om het uitbouwen van buurtzorg, het integreren van zorg en welzijn en het afstemmen van basiszorg en gespecialiseerde zorg. Hierbij staat het interdisciplinaire buurtteam van een wijk met een 'huis van welzijn en gezondheid' centraal. De financiering gebeurt gebundeld voor een aantal buurtteams op het meso-niveau van een 'locoregionale zorgorganisatie'.

Na een voorstelling van het algemene kader focust De Ridder op de geestelijke gezondheidszorg en op de integratie van de GGZ in de eerstelijnszorg. De invoering van de eerstelijnspsychologische zorg via de netwerken geestelijke gezondheidszorg en dat met het nieuwe convenant vormt als case een illustratie van deze integratie. Met hierbij als hoofdvraag: wat kan deze integratie van de zorg voor mentaal welbevinden en geestelijke gezondheid opleveren voor het verbeteren van de gezondheidszorg?

'KOM BINNEN EN ZET U': FILOSOFISCH-ETHISCHE REFLECTIES OVER MENSELIJKE WAARDIGHEID, HET GOEDE LEVEN, SPANNINGSVELDEN EN HET PLUISBLOEMEFFECT VAN ETHIEK IN DE ZORG.

Prof. dr. Yvonne Denier, filosoof, ethicus, geassocieerd professor aan het Centrum voor Biomedische Ethiek en Recht van de KU Leuven, stafmedewerker ethische thema's bij Zorgnet-Icuro en als zodanig mee verantwoordelijk voor ethische visieontwikkeling in de Vlaamse zorgorganisaties, auteur van "Het pluisbloemeffect: hoe ethiek in de zorg aanstekelijk werkt" (LannooCampus, 2021).

Yvonne Denier staat vanuit een filosofisch-ethische benadering stil bij de vraag wat menswaardige zorg precies inhoudt en welke spanningsvelden we hierin zoal kunnen ontmoeten.

De filosoof Aristoteles stelde het meer dan 2000 jaar geleden al: voor de mens komt het er ultiem op neer om een goed leven te leiden. Dat is het hoogste goed en de bron voor een geslaagd en gelukkig leven.

Maar wat betekent het eigenlijk om 'een goed leven' te leiden? Een 'goed mens' te zijn? Het 'goede te doen'? En wat betekent dat voor de zorg, voor de hulpverlening, voor teams en organisaties, en voor de zorgsystemen in hun geheel?

In mijn bijdrage zal ik vanuit een filosofisch-ethische benadering stilstaan bij de vraag wat menswaardige zorg precies inhoudt en welke spanningsvelden we hierin zoal kunnen ontmoeten. De rode draad doorheen het verhaal is dat van het pluisbloemeffect van ethiek in de zorg. Van hieruit worden handvatten aangereikt om met spanningsvelden creatief en veerkrachtig om te gaan.

MENTALE GEZONDHEID ALS VOORWAARDE VOOR GOEDE ZORG EN ALS BRON VAN VEERKRACHT.

Prof. dr. Walter Sermeus, verpleegkundige, doctor in de maatschappelijke gezondheidszorg, gewoon hoogleraar aan het Leuvens Instituut voor GezondheidszorgsBeleid van de KU Leuven en programmadirecteur van de master management en beleid van de gezondheidszorg.

Het is belangrijk om ervoor te zorgen dat medewerkers zich goed voelen. Dit is niet alleen wenselijk voor henzelf maar ook voor de zorg.

Er is groeiende evidentie dat zorgverleners die zich goed in hun vel voelen, een betere kwaliteit van zorg leveren. En ook dat ze veerkrachtiger omgaan met dilemma's en spanningsvelden in de zorg. Dit is zowel het geval voor de somatische als niet-somatische zorg zoals de GGZ. Het is daarom belangrijk om ervoor te zorgen dat medewerkers zich goed voelen. Dit is niet alleen wenselijk voor henzelf maar ook nog voor de zorg. In deze lezing zullen we stilstaan bij deze bestaande evidentie en mechanismen. Bovendien leren we dat de organisatie van de zorg hierin cruciaal is. We zullen enkele praktische handvatten aanreiken rond hoe ieder vanuit zijn eigen perspectief en rol - als zorgverlener en/of als leidinggevende - zijn mentaal welbevinden en dat van collega's kan verbeteren.

HOE ACCREDITERING OF DEELNAMEBEWIJS VERKRIJGEN?

Tijdens de lezingen wordt op willekeurige momenten een code geprojecteerd die u even moet noteren. U heeft deze code nadien nodig om uw accrediteringsaanvraag te valideren of om een bewijs van deelname te verkrijgen. Na de livestream sturen we een mail naar alle deelnemers. In deze mail zit een link naar een formulier om accreditering of een deelnamebewijs aan te vragen.

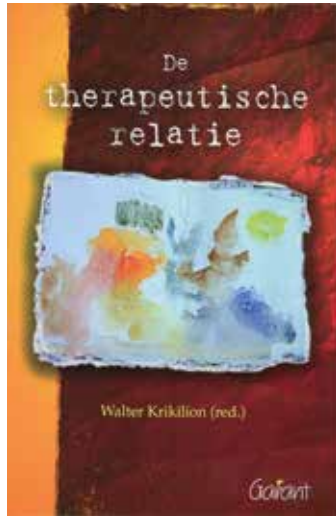
Zodra wij uw gegevens ontvangen hebben, gaan wij aan de slag om uw accreditering of deelnamebewijs in orde te brengen. Indien u hierover nog vragen hebt, kunt u steeds mailen naar **studiedag@opzgeel.be**. Het formulier moet ten laatste vrijdag 3 december ingevuld worden. Nadien kunnen we geen attesten meer toekennen.

EVALUATIEFORMULIER

U ontvangt in diezelfde mail ook een link naar een evaluatieformulier dat u anoniem kunt invullen en verzenden. Dit is geheel vrijblijvend. We hopen dat u even tijd kunt vrijmaken om uw mening te geven over onze online studiedag.

PRESENTATIES ONLINE

De presentaties worden beschikbaar gesteld op **www.opzgeel.be** vanaf maandag 6 december.

“DE THERAPEUTISCHE RELATIE”

Het boek biedt een verrijkende kijk op wat één van de belangrijkste en meest dynamische groeifactoren is in het therapeutische traject. Vanuit zowat alle klinische disciplines van het OPZ Geel is aan het boek meegewerkt. Verder zijn er bijdragen van Ludi Van Bouwel, Greet Vanaerschot en Johan Simons. Daarmee biedt het een dwarsdoorsnede van wat rond het thema leeft en is het volop geïnspireerd door de klinische praktijk.

“*De therapeutische relatie*” werd in 2006 gepubliceerd en sluit aan bij de bijdragen tijdens de eerste editie van de OPZ-studiedag. Het heeft nog steeds een actualiteitswaarde en biedt interessante perspectieven op therapeutisch en klinisch vlak.

Het boek is ter gelegenheid van de studiedag in een dubbelpakket samen met de brochure “De therapeutische relatie vandaag” (2014) te koop voor € 10 euro via <https://www.opzgeel.be/nl/publicaties>

Walter Krikilion (red), *De therapeutische relatie*, Antwerpen-Apeldoorn: Garant, 2006, ISBN 978-90-441-1959-6

Deze brochures, onder eindredactie van Walter Krikilion, bevatten bijdragen vanuit de voorgaande studiedagen van het OPZ Geel.

Te koop voor € 5 via <https://www.opzgeel.be/nl/publicaties>

“Systemen in beweging”

“Een plek voor zingeving en spiritualiteit. Actuele ontwikkelingen in de geestelijke gezondheidszorg”

“Ethiek in de psychiatrische kliniek”

“Therapieën in tijden van evidencebased behandelen”

“Seksualiteit en relaties: een thema in de geestelijke gezondheidszorg?”

“Het lichaam in therapie”

“Veerkracht”

“Jongeren in therapie”

“De therapeutische relatie vandaag”

“De context in therapie”

“Zingeving in therapie”

“Balanceren tussen autonomie en verbondenheid”

“Zorg voor wonen”

“Zorg voor gezondheid”

“HET PLUISBLOEMEFFECT”

Het boek van Yvonne Denier, 'Het pluisbloemeffect: hoe ethiek in de zorg aantrekkelijk werkt' (LannooCampus, 2021) kan besteld worden met 10% lanceringskorting bovenop de gratis verzending.

Surf naar www.lannoocampus.be/het-pluisbloemeffect en voeg het boek toe aan uw winkelmand.

Voer de code Pluisbloem_OPZ in en de korting wordt automatisch verrekend.

De code is enkel geldig via de webshop van Lannoo tot 31/12/2021.

De code is niet cumuleerbaar met andere promoties en kortingscodes.

OPZ *Geel*
Openbaar Psychiatrisch Zorgcentrum

www.opzgeel.be

